

ANALIZA PRINCIPALELOR COMPONENTE INTERNE ALE SISTEMULUI DE SECURITATE AL MĂRII NEGRE – PRINCIPALELE CARACTERISTICI ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE A ROMÂNIEI DE-A LUNGUL SECOLULUI AL XX-LEA –

Consul general Marius-Sorin MICLEA

Ambasada României în Republica Cipru

Pe plan intern, imediat după sfârșitul Războiului Rece, regiunea Mării Negre apare configurată ca o regiune instabilă, pe teritoriul căreia se aflau în competiție state slăbite din punct de vedere economic, gâtuite de o corupție pandemică ce eroda baza regimurilor politice democratice nou instaurate, urmașe ale regimurilor totalitare sucombate cu puțin timp în urmă. Cea mai mare parte a vigoriei acestor state se consumă într-o serie de polemici politice sterile, într-un cadru legislativ fragil, care a înlocuit structurile osificate ale fostelor democrații așa-zis populare. Parlamentele acestor state erau și ele, la rândul lor, minate de corupție și caracterizate printr-o lipsă de interes la adresa adevăratelor și, mai ales, gravelor probleme ale populației. În ciuda acestor realități, populația era majoritar favorabilă integrării statelor respective în NATO și în Uniunea Europeană.

Fostele republici unionale, Georgia, Ucraina și Armenia, au început să manifeste și ele, la rândul lor, germenii unei orientări europene, timide, ce-i drept, rămânând însă tributare reminiscentelor comuniste reziduale specifice mentalității pervertite de regimul totalitar. În aceste circumstanțe, părea o certitudine faptul că ar mai trebui să treacă cel puțin o generație pentru ca aceste state să își schimbe mentalitățile adânc ancorate în realitatea comunistă.

Cuvinte-cheie: spațiu comunitar, Marea Neagră, comunism, Tratatul de la Varșovia, interbelic.

INTRODUCERE

Prin poziția sa geografică, Regiunea Extinsă a Mării Negre acoperă un teritoriu care cuprinde numeroase state, un puzzle de civilizații occidentale, islamice și ortodoxe. Poziția României, în acest context, pune problema încadrării, atât a acesteia, cât și a celorlalte state, din punct de vedere geografic și civilizațional, într-un arhetip regional. Ca metodă de analiză/cercetare, în momentul stabilirii poziției unui stat, vom analiza arhitectura forțelor prezente și activitățile acestora pe scena geopolitică, ținând seamă de obiectivele și de țintele majore ale regiunii. Identificarea și analiza geostrategiilor statale, a instrumentelor prin care statele sunt implicate în vederea atingerii scopurilor propuse reprezintă metode utile, necesare ducerii la bun sfârșit a acestei analize.

Geopolitica abordează obiectivele care vizează cooperarea și eliminarea tensiunilor dintre state, dar, în aceeași măsură, și utilizarea forței pentru cucerirea supremației militare. Aceasta cuprinde preocupările actorilor prezenți pe scena internațională, indiferent care ar fi aceștia, guvernării, diplomații sau ONG-urile. Opinia publică este extrem de sensibilă atunci când este vorba despre planurile protagoniștilor în care sunt reflectate eterogenitatea spațiului și a condițiilor naturale, istorice și religioase. Din acest punct de vedere, contextul internațional post-Război Rece a fost extrem de favorabil României, deoarece îi oferea posibilitatea jucării unui rol foarte important, acela de punte între Orient și Occident, precum și de placă turnantă a legăturilor intra-europene între vechiul continent și regiunile vecine.

Problema stabilirii poziției României ar putea fi determinată, într-o bună măsură, ținând seamă de interesele marilor puteri în regiune, precum și de impactul acestora asupra regiunii. Ierarhia statelor regiunii, valorile culturale și spirituale predominante și abordarea securitară a chestiunii de către fiecare stat, în parte, ar putea completa acest tablou. În perioada extrem de tensionată ulterioară prăbușirii comunismului, se distingea extrem de clar un proces pronunțat de polarizare între puteri politice, militare și economice și, dintr-o altă perspectivă, între puteri mondiale, continentale, regionale și sub-regionale. De asemenea, erau și state prea slabe pentru a-și putea face cunoscute opiniile asupra procesului evenimentelor internaționale în derulare.

Contextualizând considerentele de mai sus, rămâne să analizăm în ce măsură actorii zonali doreau cu adevărat transformarea mediului de securitate, dar, mai ales, în ce măsură și cu ce costuri erau dispuse Statele Unite ale Americii să contracareze interesele Rusiei în regiune. De asemenea, rămân deschise analizei noastre alte subiecte de maximă importanță, cum ar fi modul în care Uniunea Europeană dorește implicarea sa în regiune și, mai ales, care este întinderea spațiilor geografice în care Rusia dorește să își restaureze vechiul imperiu. Se va mărgini aceasta la fostele republici unionale sau va da curs zăgazului panslavist și va purcede la cucerirea de noi teritorii aparținând unor state independente care, din punct de vedere administrativ, nu au făcut niciodată parte din fosta Uniune Sovietică?

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA POZIȚIEI DEȚINUTE DE ROMÂNIA ÎN REGIUNE DUPĂ TERMINAREA RĂZBOIULUI RECE

Făcând o analiză a poziției României pe scena internațională, ajungem la concluzia că rolul acesteia trebuie abordat prin prisma poziției sale sensibile în regiune. În dubla calitate de stat membru al NATO și al UE, aceasta îndeplinește o misiune defensivă pentru Europa. În aceeași măsură, România îndeplinește un rol de apărare și pentru regiunea Mării Negre, prin politicile sale de apărare și internaționale. România a devenit, astfel, un exportator regional de securitate și stabilitate¹. Integrarea României în organizațiile europene va transforma litoralul maritim din estul Mării Negre într-o zonă controlată de aliații occidentali. Astfel, întregul proces de integrare europeană asigură accesul rapid și eficient al NATO în spațiul Orientului Mijlociu, iar întreaga regiune va trece din orbita Kremlinului în sfera de influență occidentală.

Spațiul euroatlantic reprezintă o arie europeană instituțională, care nu este nici culturală, nici etnică, nici geografică. Ideea americană de a crea o Europă liberă și unită semnifică, în mod practic, proiecția cadrului Occidentului (reprezentat de NATO și UE) spre Est. Înaintarea spre Est a frontierelor occidentale a structurat spațiul Regiunii Extinse a Mării Negre pe două axe, reprezentând două conotații, una geopolitică (economică și strategică) și una politică, fiind vorba despre axele Est-Vest și Nord-Sud.

¹ Conform *Strategiei de securitate națională a României* din anul 2006, „securitatea națională se asigură prin forțele proprii și prin cooperarea cu aliații și partenerii, conform propriilor strategii și conceptelor strategice ale Alianței și ale strategiei Uniunii Europene. Aceasta prevede armonizarea eforturilor naționale cu angajamentele internaționale și identificarea modalităților de muncă în măsură a preveni și contracara în mod oportun amenințările. Eforturile vizează, de asemenea, promovarea democrației, a păcii și stabilității în regiunea limitrofă și în zonele de interes strategic, reducerea vulnerabilităților, crearea capacităților naționale adecvate, precum și transformarea profundă a instituțiilor de securitate”. (n.a.).

Axa Est-Vest include Caucazul și regiunea Caspică, resursele sale energetice atât de necesare Occidentului, iar Marea Neagră prelungește această axă.

Axa Nord-Sud cuprinde Rusia, Armenia și Iranul. La răspântia acestor axe se regăsesc Azerbaidjanul (o regiune fundamentală pentru securitate) și Georgia. Coridorul energetic asiatic reprezintă o cale de acces destul de nesigură în regiune, poziționată la nordul Transnistriei, care trece prin Odessa și Suhumi. Motivul fragilității acestei căi de acces este dat de conflictele înghețate care întăresc nesiguranța regiunii și care trebuie soluționate până nu se ajunge la situația gravă a extinderii și răspândirii lor în state în care nu există problemele care au stat la baza declanșării acestora. În mod ipotetic, România este încadrată de trei sub-regiuni geostrategice ale Europei Centrale și de Est, unele din ele suprapunându-se, deoarece nu există o delimitare precisă a actorilor statali aparținând acestui areal. Prima sub-regiune cuprinde statele Europei Centrale, Polonia, Germania, Austria, Cehia, Slovacia, Ungaria și Statele Baltice, sub-regiunea fiind poziționată în partea de vest a României.

A doua regiune, cea a Europei de Sud-Est, este formată din Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Cipru, Grecia, Kosovo, Macedonia de Nord, Republica Moldova, Muntenegru, Serbia, Slovenia, partea europeană a Turciei (aproximativ 5 % din teritoriul său). Bazinul riveran al Mării Negre este format din România, Bulgaria, Ucraina, Moldova (este un stat fără litoral maritim, dar portul Giurgiulești îi conferă acesteia accesul la Marea Neagră), Rusia, Turcia și Georgia.

Este util, pentru analiza noastră, să luăm în considerare particularitățile specifice, geografice, spirituale, economice și istorice ale statelor poziționate în cele patru zone. Cu certitudine, evenimentele geopolitice semnificative ale regiunii Mării Negre (evoluțiile, involuțiile, precum și întreaga gamă de evenimente de care definesc climatul strategic oriental) reprezintă rezultatul avansului frontierei euroatlantice înspre Asia. Fenomenul în cauză reprezintă o parte a evoluției geopolitice globale, ca urmare a schimbărilor poliilor de putere la nivel mondial. Cu toate acestea, problemele apărute în Europa Orientală sunt rezultatul indeciziei organismelor europene occidentale de a fixa o frontieră suficient de mare, de natură a include în sfera de influență occidentală popoarele și națiunile doritoare de a face parte din sistemul vestic de securitate.

Din punct de vedere geografic, Munții Carpați și Dunărea, la prima vedere, reprezintă o graniță geografică între Europa și România. Dar, considerăm noi, aceste obstacole naturale nu sunt elemente majore de natură a crea iluzia că România ar face parte dintr-o altă zonă geografică decât cea europeană (Huntington, 1997,

pp. 145-146)². Deci, din acest punct de vedere, România poate fi plasată în prima regiune, care cuprinde statele Europei Centrale, alături de Germania, Ungaria, Polonia, Austria, Croația și Slovacia. Din perspectivă istorică, există un lung trecut comun cu aceste state, de-a lungul secolelor. Experiența comunistă a transformat Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, fosta Republică Democrată Germană, România și fostele State Baltice în sateliți sovietici. O aparentă solidaritate de bloc a contribuit la apropierea acestor state în perioada Războiului Rece, chiar dacă a fost vorba despre o solidaritate de fațadă, impusă de canoanele internaționalismului proletar. Tocmai de aceea, după căderea comunismului, această falsă apropiere a dispărut, iar statele au devenit competitori serioși în fața Vestului.

În perioada imediat următoare dispariției comunismului (situație perpetuată până în zilele noastre), factorul economic este acela care separă de o manieră hotărâtoare România de celelalte state care au scăpat de sub jugul Moscovei³. Minată de existența unei clase politice imature, afectată de cea mai mare rată a corupției din spațiul comunitar, de o rată crescută a emigrației, România, în mod cert, nu se ridică, în perioada imediat următoare marilor schimbări geopolitice ulterioare căderii comunismului, la nivelul așteptărilor acestui grup de state. Dacă mai adăugăm în ecuație și chestiunea apartenenței României la ortodoxie, în condițiile în care celelalte state sunt catolice, constatăm, la finele acestei analize sumare, că România nu are destule afinități și elemente de legătură cu statele părți ale Europei Centrale, așa cum au fost configurate acestea.

² N.A.: După Samuel Huntington, România este considerată un stat non-european, ca urmare a mării linii istorice care separă popoarele creștine occidentale de popoarele ortodoxe și musulmane. Linia de falie, după același autor, împarte România în două, Transilvania catolică, pe de-o parte, iar pe de altă parte, vechiul Regat, împreună cu Moldova și Dobrogea, care sunt preponderent ortodoxe. Câteva observații se impun, totuși. În primul rând, Europa euroatlantică de astăzi reprezintă un spațiu instituțional, nu însă civilizațional, nici cultural. În orice caz, frontierele instituționale ale Europei nu coincid cu cele geografice, culturale, și civilizaționale. Pe de altă parte, Transilvania este o regiune a României, care este un stat suveran, independent, național, unitar și indivizibil, conform Constituției. Elementele maghiare sau catolice nu depășesc cifra de 2,4 milioane de locuitori pe întreg teritoriul țării, care cuprinde 21 de milioane de locuitori. Chiar și în Transilvania, care este majoritar ortodoxă, elementul maghiar este în minoritate. În aceste cazuri, afirmațiile lui Huntington ridică semne de întrebare asupra adevăratelor scopuri politice ale acestei împărțeli. Fiind un stat latin, aparținând civilizației occidentale și identificându-se cu valorile culturale și spirituale occidentale, ea reprezintă o fericită ambivalență a României, demonstrând perenitatea acestei țări latine într-o mare slavă, la frontierele orientale ale Europei.

³ Procesul integrării României și Bulgariei în Uniunea Europeană a plasat cele două state pe primul loc în topul sărăciei, la nivelul UE. Primul criteriu al acestui clasament îl reprezintă Produsul Intern Brut (PIB-ul). Acesta reprezintă în România și Bulgaria doar 34% din nivelul statelor europene. Aceste state se clasează pe primul loc la capitolul șomaj, mortalitate, precum și pe ultimele locuri la capitolele fertilitate, natalitate, numărul de persoane cu studii superioare. România, alături de Bulgaria, se plasează pe ultimul loc la capitolul nivelul de trai, cu 37% din media statelor comunitare. (Datele au fost obținute din jurnalul „Gardianul”, din 03.01.2007, și sunt rezultatul unui studiu elaborat de Comisia Națională de Previțiuni pe Termen Lung) (n.a.).

Cât despre atitudinea Ungariei, cel mai apropiat vecin din grupul fostelor state comuniste poziționate la vest de România, aceasta a fost în repetate rânduri nuanțată, neputând trece niciodată cu vederea peste pierderile teritoriale pe care le-a suportat, ca urmare a intrării în vigoare a prevederilor Tratatului de la Trianon, prin care Transilvania, leagănul poporului român, a fost retrocedată proprietarului de drept. După 1989, Ungaria și-a ales propriul drum spre Vest, fiind și unul dintre artizanii Tratatului de la Visegrád, la care România nu a fost invitată.

Cât despre relațiile post-Război Rece dintre România, pe de-o parte, și statele Europei Centrale și de Est, pe de altă parte, suntem foarte departe de a găsi apropieri lingvistice, culturale și istorice. Din punct de vedere economic, acestea dispun de un ascendent economic major asupra României. Explicația rezidă în faptul că regimurile comuniste instaurate în aceste state nu s-au dovedit a fi atât de dure pe cât a fost cel din România. Acestea au permis dezvoltarea, în celelalte state socialiste, a germenilor unor economii de piață, alături de cele etatizate și planificate după modelul socialist. Deși nu face parte din această regiune, ne referim la fosta Iugoslavie (care poate fi dată, totuși, ca exemplu de liberalizare, încă din perioada regimului comunist), este cunoscut faptul că Mareșalul Tito și-a încurajat propriii cetățeni să muncească peste graniță, inițiativă care a pompat plus-valoare în economia iugoslavă, din banii muncitorilor iugoslavi aflați dincolo de frontiere.

După euforia suscitată de curajul de-a înfrunta regimul comunist în decembrie 1989, România a fost plasată, de către media occidentală, printr-o intensă campanie de presă, în fruntea statelor comuniste, beneficiind de un imens capital de simpatie și solidaritate. Ulterior însă, pe măsură ce au început să apară elemente de natură a scoate în evidență părțile oarecum înnegurate ale revoluției române, acest capital de simpatie s-a topit, treptat. Dacă adăugăm acestor cauze intoleranța și violența care au caracterizat conflictele etnice de la Târgu-Mureș, seria mineriadelor, declinul economiei, vom remarca faptul că laudabilele intenții de aderare ale României au fost profund decredibilizate, iar procesul integrării s-a dovedit a fi mult întârziat.

Din această perspectivă, imediat după căderea comunismului în Europa, a reieșit la iveală faptul că, atât lungul trecut comun al României alături de aceste state, cât și suferințele îndurate împreună pe timpul coabitării sub umbrela Tratatului de la Varșovia nu mai valorau mare lucru în noua configurație de securitate zonală, iar declinul economic al României a reprezentat unul dintre motivele majore ale îndepărtării acesteia de statele din acest ultim grup al Europei Centrale.

Începând cu anul 2000, anul preluării puterii de către Vladimir Putin, a devenit evident faptul că marele hegemon de la Răsărit, altădată „*attractor*” geostrategic al statelor socialiste membre ale cordonului sanitar desfășurat în fața statelor occidentale, a început să pășească pe calea restaurării statutului său imperial. Calea pe care se îndreaptă Rusia spre atingerea scopului este aceea a expansiunii geografice în toate direcțiile. Dacă, în perioada Imperiului Țarist, acest deziderat se ascundea sub pulpana „*panslavismului*”, în epoca Uniunii Sovietice sub cea a „*exportului revoluției proletare*”, în secolul al XXI-lea, eurasianismul lui Dughin⁴ reprezintă pentru Putin fermentul necesar inițierii politicii sale de cuceriri, al cărei prim rezultat s-a concretizat în anexarea Crimeii.

ROMÂNIA – STAT ȘI ACTOR ESENȚIAL AL REGIUNII EXTINSE A MĂRII NEGRE. PRINCIPALELE CARACTERISTICI ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE A ROMÂNIEI DE-A LUNGUL SECOLULUI AL XX-LEA

România este, fără îndoială, unul dintre principalii actori geostrategici ai regiunii. Prin așezarea sa geografică la vest de Marea Neagră, prin potențialul său demografic, militar și economic, România se poziționează în grupul de puteri riverane Mării Negre, cum ar fi Bulgaria, Ucraina, Moldova, Rusia, Georgia, Armenia și Turcia. Din punct de vedere cultural, România este singurul stat latin din zonă, beneficiar însă al unei duble identități, atât occidentale, cât și orientale⁵. Cum am menționat, țara este așezată la o răspântie a regiunii, fiind, de-a lungul istoriei, primul bastion european cu misiunea de a bloca înaintarea popoarelor migratoare spre Vest.

⁴ Alexandru Dughin (n. 7 ianuarie 1962), analist politic și strateg rus, având strânse legături cu cercurile puterii de la Kremlin și cu mediile militare rusești. Tatăl său a fost general în Direcția Principală de Informații/GRU. Este absolvent al Institutului de Aviație din Moscova, fără a-și lua însă licența. Organizator al Partidului Național Bolșevic, al Frontului Național Bolșevic și al Partidului Eurasia. Autor a peste 30 de cărți, printre ele: *Foundations of Geopolitics* și *The Fourth Political Theory*. Promotor al teoriei neoeurasianismului. Sursa: https://en.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Dugin, accesat la 28 octombrie 2020.

⁵ Potrivit profesoarei franceze Catherine Durandin, „*nu există în limba franceză o istorie recentă a României. După Decembrie 1989, am văzut un public înnebunit de imaginile de violență, cele ale Revoluției din Decembrie 1989, România aparținând spațiului oriental, cel al ortodoxiei, celui al istoriei periferiei spațiului rus, apoi sovietic. Ea se înscrie într-un câmp european occidental, care are la origini primăvara pașoptistă a anului 1848, precum și atitudinea occidentală a României, cea de neintervenție, în august 1968, pe timpul invaziei Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia. Stat dezmembrat, obsedat de o criză de identitate, România trăise și supraviețuise tuturor uraganelor și furtunilor de-a lungul istoriei, pretinzând că a inventat o specificitate în afara istoriei. Este un stat marcat de o dualitate a istoriei, fiind împins, de-a lungul istoriei, atât în vest, cât și în est. Astăzi, aceeași țară, căreia occidentalii tind să îi reproșeze faptul că este mincinoasă, optează în mod global pentru un fel de modernitate care o împinge spre Europa Occidentală*, pe site-ul <http://www.franceculture.com/oeuvre-histoire-de-la-nation-roumaine-de-catherine-durandin.html>, accesat la 28 martie 2020.

Astfel, valorile securitare ale României nu sunt deloc recente, avându-și rădăcinile în Antichitate. Ascendența bivalentă, occidentală și orientală, reprezintă un atu pentru România, dar și pentru Occident. Formați în școlile occidentale, liderii de vârf ai României au contribuit la transformarea și dezvoltarea României moderne, știind să combine spiritul occidental cu tradițiile civilizației orientale, de o manieră aptă a permite progresul social în această parte a lumii.

Securitatea națională a preocupat întotdeauna clasa politică a României moderne. Din nefericire, până la sfârșitul Războiului Rece, dezbaterile la nivel național în acest domeniu au fost impregnate de o politică păguboasă inerentă regimurilor totalitare. România a trebuit, de-a lungul istoriei, să își remodeleze strategia sa națională în funcție de diferitele hegemonii regionale care au operat în această parte a lumii. Aceste transformări au fost determinate de marile modificări ale mediului de securitate global, care au afectat cadrul regional de securitate.

Perioada preliminară Marelui Război a fost marcată de o periculoasă subestimare a politicii naționale de securitate. O clasă politică aservită intereselor de clan a plasat, adesea, propriile interese deasupra intereselor naționale. România se afla, în acea perioadă, în situația unui stat dezmembrat, având mari porțiuni de teritoriu sub ocupație rusă (Basarabia și Bucovina de Nord), maghiară (o mare parte din Transilvania) și bulgară (Cadrilaterul). România a trebuit să suporte, în anul 1914, presiunile Marilor Puteri, pentru a intra în război de partea unei tabere sau alta. Urmându-și însă afinitățile culturale și istorice, dar, mai ales, în baza promisiunilor din partea Franței că va sprijini, după război, unificarea românilor din toate provinciile, România a optat pentru tabăra Antantei în detrimentul celei a Puterilor Centrale. Decizia a fost una înțeleaptă, având în vedere că, după război, țara s-a regăsit în tabăra celor învingători, iar procesul istoric s-a finalizat cu Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Perioada interbelică a marcat o etapă de important avânt economic pentru România Mare unificată, grație consensului național și euforiei de după Primul Război Mondial. În perioada interbelică, izolarea pe scena internațională a vechilor aliați ai României (Franța și Marea Britanie) a generat mari amenințări la adresa României, care s-a văzut singură în fața a doi mari inamici: Germania nazistă și Uniunea Sovietică. Astfel, în anul 1940, s-au produs, cu ajutorul celor doi mari inamici, precum și a două state vecine, marile amputări teritoriale prin care România, lipsită de apărare, a cedat Uniunii Sovietice Basarabia și Bucovina de Nord, Ungariei, partea de nord a Transilvaniei, iar Bulgariei, Cadrilaterul.

România a optat, în anul 1940, pentru o alianță conjuncturală cu Germania hitleristă, abandonând garanțiile unor puteri occidentale din ce în ce mai părăsite pe scena internațională, decizie care nu a putut împiedica amputările teritoriale. Decizia de a lupta alături de puterile Axei s-a dovedit, până la urmă, a fi nefastă pentru țară, deoarece, la terminarea războiului, aceasta s-a aflat de partea învinșilor. Deși, prin Tratatul de Pace de la Paris, a recâștigat Transilvania, Basarabia, Bucovina de Nord, precum și Cadrilaterul au rămas pierdute, se pare pentru totdeauna pentru România. Revenirea Transilvaniei la Patria-Mamă s-a dovedit a fi începutul unei lungi perioade de dispute teritoriale între România și Ungaria. Cu toate că ideologia comunistă a înghețat aparent subiectul de confruntări româno-ungare, peste acest subiect nu s-a așternut liniștea niciodată, iar sfârșitul Războiului Rece a redeschis această rană veche, subiect de dispută între cele două state vecine.

Instaurarea comunismului în România a consacrat închiderea țării în „*tabăra statelor de democrație populară*”. În mod oficial, independența, suveranitatea și integritatea țării au fost garantate de către noua armată română „*populară*” și de către aliatul său credincios, Uniunea Sovietică. Procesul comunizării Armatei Române a adus cadrele vechii Armate Regale într-o situație dramatică, multe dintre ele fiind trecute masiv în rezervă și azvârlite în sinistrele pușcării comuniste de către *apparaticii* și politrucii noii armate comuniste. Armata română comunizată a reprezentat, ea însăși, cel mai mare risc la adresa securității naționale a României, deoarece, în cazul unei invazii sovietice, în anii de început ai instaurării comunismului, niciun militar român nu s-ar fi opus trupelor invadatoare⁶. Echipamentul, pregătirea și dotarea Armatei Române au lăsat mult de dorit, în timp ce comandanții militari erau pregătiți în număr mare în academiile militare sovietice, unde, mare parte din ei, au fost racolați de către GRU (Direcția Principală de Informații). În consecință, sentimentul apartenenței la valorile naționale ale Armatei Române era aproape inexistent în societatea acelei perioade.

Tratatul de la Varșovia a legiferat prezența trupelor sovietice pe teritoriile naționale ale statelor comuniste membre. Securitatea națională a României a fost subordonată conceptelor doctrinare și politico-militare ale Uniunii Sovietice.

⁶ Evident, raționamentul nostru se referă la primii ani ai comunizării Armatei Române, perioadă când aceasta a fost efectiv împănată cu militarii Diviziilor „*Horia, Cloșca și Crișan*” și „*Tudor Vladimirescu*”, celebrele mari unități formate din voluntarii români, îndoctrinați cu ideologia comunistă după căderea lor în prizonieratul din URSS. La aceste elemente se mai adaugă ofițerii politici (*apparaticii* și politrucii) însărcinați cu îndoctrinarea efectivelor militare. Această situație s-a schimbat radical după preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu, lider național care, la vremea aceea, s-a îndepărtat, prin politica sa naționalistă, de ruși. (n.a.)

Regimul comunist român, aservit Kremlinului, proclamase supremația ideologiei comuniste, a strategiei și doctrinei militare sovietice. Elaborarea unei strategii de apărare națională, precum și a unei doctrine naționale de apărare erau imposibil de realizat în acea perioadă. Retragerea trupelor sovietice din România, în anul 1958, și preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu, în anul 1965, au schimbat complet datele problemei. Cu această ocazie, elanul naționalist-comunist a înlocuit internaționalismul proletar, iar acest lucru a schimbat imaginea României în cadrul Tratatului, din aliat credincios și obedient Moscovei în „rebel”, a cărui marginalizare în luarea unor decizii la nivelul organizației se impunea din ce în ce mai mult, pe măsură ce atitudinea Bucureștiului se dovedea din ce în ce mai critică la adresa Pactului.

Componenta esențială a noii politici externe românești adoptate de Nicolae Ceaușescu a constat în emanciparea României de sub tutela politică a Uniunii Sovietice. Liderul român considera că este esențial pentru România să își creeze propria cale de dezvoltare, consfințind ca principii fundamentale ale politicii externe românești respectul reciproc și egalitatea între state, în cadrul relațiilor internaționale. A fost elaborată, cu această ocazie, o nouă doctrină de apărare, iar perspective noi și promițătoare s-au deschis pentru industria națională de apărare, având ca scop final eliminarea totală a importurilor de tehnică și armament sovietice. Însă, aplicarea acestui deziderat s-a dovedit a fi extrem de anevoioasă, din cauza complexității activității, înaltelor standarde de respectat în producția militară, precum și a lipsei unei forțe de muncă specializate în domeniu.

Deceniul anilor '70-'80 a marcat un pas important pentru securitatea națională a României. Conceptul de „*luptă a întregului popor*” a fost transpus de către regimul comunist într-un cadru structural științific, pentru prima oară în istoria României. O nouă doctrină militară națională a fost elaborată. Astfel, practic, fiecare membru al societății românești, fiecare cetățean al Republicii Socialiste România era obligat să participe la efortul de apărare al statului socialist, încă de la o vârstă extrem de fragedă. Pentru prima dată se vorbea despre orașele românești ca de niște „*cetăți de muncă și apărare ale întregului popor*”. Participarea tuturor muncitorilor, țăranilor și intelectualilor la formațiunile paramilitare ale Gărzilor patriotice era obligatorie, devenind un fenomen de masă. Copiii României socialiste au fost înregimentați, încă de la vârsta de cinci ani, în organizațiile politice ale „*Șoimilor Patriei*”, pepiniere ale organizațiilor de pionieri și ale tineretului comunist. Astfel, militarizarea României devenise totală.

CONCLUZII

Deși România era un stat membru, cu drepturi depline, al Tratatului de la Varșovia, planurile de apărare au fost elaborate de către liderii comuniști de o manieră multidirecțională, conform noii doctrine naționale care considera că un eventual atac împotriva României poate surveni din orice punct geografic, inclusiv din partea aliaților din Tratatul de la Varșovia. Acesta s-a dovedit a fi un caz unic printre membrii Tratatului. Doctrina oficială a acestuia din urmă, elaborată de către Uniunea Sovietică, prevedea faptul că un atac împotriva statelor socialiste putea surveni doar din partea statelor membre ale NATO, cu preponderență a Statelor Unite ale Americii, considerate inamicul suprem, nicidecum din partea celor socialiste, fapt însă infirmat de realitate⁷. Ca urmare, planurile de război ale organizațiilor voluntare private (OPV)⁸ au fost concepute ținând seamă de direcțiile previzibile ale unei ofensive masive inițiate de NATO împotriva lagărului socialist. Bineînțeles, fiecărui stat membru al Tratatului i-au fost repartizate sarcini concrete în cazul misiunilor de ansamblu.

Având în vedere particularitățile naționale ale României (poziția sa geostrategică) ca singur stat socialist înconjurat doar de state socialiste, de echipamentele sale militare perimate, precum și reputația sa de „rebel” în cadrul organizației, rolul său în cadrul dispozitivului de apărare a fost de rangul doi, trupele române fiind destinate a executa misiuni în cadrul eșalonului al doilea al dispozitivului militar, acționând cu efective reduse.

Această dualitate strategică a României (existența unei doctrine naționale defensive în care inamicul putea fi și un stat socialist, precum și rolul său de putere de rangul doi în cadrul Tratatului) făcea din România un caz particular în regiune. Din aceeași perspectivă, inconstanța și duplicitatea liderilor comuniști români au slăbit poziția de ansamblu a României în perioada Războiului Rece. Bucureștiul nu se mai putea baza pe solidaritatea celorlalte state socialiste din aceeași tabără, iar pentru acestea, România reprezenta un aliat infidel, instabil, recalcitrant, care pune la fiecare întrunire a Tratatului întrebări incomode, cu pusee evidente de naționalism. La sfârșitul erei comuniste, România reprezenta, pentru occidentali, o țară închisă, izolată total de comunitatea internațională, având în fruntea sa un regim tiranic. Pentru ceilalți lideri socialiști ai perioadei de pre-tranziție spre capitalism,

⁷ Vezi cazurile revoltei din Republica Democrată Germană (1953), ale rebeliunii din Ungaria (1956) și cazul de invazie, de către statele socialiste (cu excepția României), a Cehoslovaciei, în 1968 (n.a.).

⁸ Abreviere de la Organizația Pactului de la Varșovia.

Ceaușescu reprezenta „țapul ispășitor” pentru situația deplorabilă în care se afla România înaintea izbucnirii evenimentelor din luna decembrie 1989, care au pus capăt aceluia regim. Deși Revoluția română a reușit să doboare definitiv un regim criminal, pe de altă parte, a creat o breșă în securitatea națională a României.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Huntington, S. (1997). *Ciocnirea civilizațiilor*. Editura Antet
2. *Strategia de securitate națională a României – România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă*. (2006). București.
3. <http://www.franceculture.com/oeuvre-histoire-de-la-nation-roumaine-de-catherine-durandin.html>, accesat la 11 august 2020.